

Овчиннікова, А. П. (1996) П'ять кроків до хорошого мовлення. Одеса.

REFERENCES

Zyazyun, I.A.; Sagach, G.N. (1997). Beauty of pedagogical action. K.: Ukrainian Financial Institute of Management and Business.

Ovchynnikova A. P. (1993). "Reader's Dilemma" as a Problem of Transmission and Communication. *Theory, Methodology and Practice of Scientific Creativity*. Odessa.

Ovchynnikova, A. P. Speech communication and the art of communication.

Ovchynnikova, A. P Five steps to good speech. Odessa.

Tatyana Portnay,

Deputy Director for Educational Work,

Odesa Private Educational Complex

"Chabad Preschool - Specialized Secondary School of I-III Degrees",

Odesa, Ukraine

METHODS OF FORMING THE SPEECH CULTURE OF PRIMARY CLASS STUDENTS USING THEATER PEDAGOGY MEASURES

Abstract. Working next to Professor Ovchinnikova A.P. at school № 37 in Odessa, who taught a course in theatre class on the technique and logic of speech, I was impressed by how her work affects the quality of students' speech. Under the guidance of A. P. Ovchynnikova, I tried to adapt this course for primary school students. Children, while playing, did exercises that promoted the development of breathing, learned to pronounce vowels and consonants correctly, to pronounce syllables, words and sentences clearly, that is, worked on improving diction, paid attention to the correct placement of accents. Exercises on the logic of speech helped to make the speech clear and expressive. In the process of work, the memory capacity increased and the quality of literacy improved.

Key words: speech technique, logic of speech, diction, tongue twisters, purity, stress, intonation, expressiveness.

Дата надходження до редакції: 20.02.2023 р.

© Портна Т.М., 2023

УДК 37.01/09.005.3.006.3/8

Стародубцева Катерина Володимирівна,

головний спеціаліст відділу роботи з експертами управління

Державної служби якості освіти в Одеській області;

аспірантка кафедри педагогіки Державного закладу «Південноукраїнський національний

педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»,

Одеса, Україна

СЕРТИФІКАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНИМ РОЗВИТКОМ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ

Анотація. У статті проаналізовано результати сертифікації педагогічних працівників за останні чотири роки (з 2020 по 2023 роки) в Одеській області, висвітлені основні етапи проведення сертифікації педагогічних працівників.

Ключові слова: сертифікація, сертифікація педагогічних працівників, зовнішнє оцінювання, професійний розвиток.

Постановка проблеми. В основі прогресу суспільства лежить зростання ролі освіти і професійної діяльності вчителя, що передбачає його постійний професійний розвиток, удосконалення професійних компетентностей та самоосвіту. Вдосконалення професійної діяльності вчителя є однією з складових реформування української освіти в контексті Концепції «Нової української школи» (2016), Державного стандарту початкової загальної освіти (2018), Державного стандарту базової середньої освіти (2022), Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів», «Вчитель закладу загальної середньої освіти» і «Вчитель з початкової освіти» (2020). Все це обумовлює необхідність дослідження питання щодо зовнішнього оцінювання результативності професійної діяльності вчителів.

Аналіз наукових джерел свідчить, що проблема зовнішнього оцінювання педагогічної діяльності вчителів не знайшла належного висвітлення в педагогічній науковій літературі. Проблемами зовнішнього оцінювання педагогічної діяльності вчителя опікувались А. Панченко, Т. Казаріцька,

Г. Дмитренко та інші. Питання безперервної освіти та підвищення кваліфікації вчителів початкових класів розглядаються у працях Н. Бежанової, Т. Водолазської, В. Примакової та інших. Увага таких науковців, як В. Кремень, О. Пометун, О. Муращенко, Л. Мартинець та інших, приділяється післядипломній освіті та самоосвіті вчителів.

Метою статті є висвітлення сутності понять «сертифікація», «зовнішнє оцінювання», «етапи сертифікації» та аналіз результатів сертифікації педагогічних працівників за останні чотири роки в Одеській області.

Виклад основного матеріалу. До 2019 року в Україні єдиною обов'язковою системою заходів комплексного оцінювання педагогічної діяльності та професійних компетентностей вчителя була атестація. З 2019 року в практику увійшов процес зовнішнього незалежного оцінювання професійної діяльності педагогічних працівників – сертифікація, участь в якій є добровільним рішенням учителя. Важливо зазначити, що в освітан вперше з'явилося право вибору оцінювання власного досвіду роботи. Зовнішнім оцінюванням професійних компетентностей педагогічного працівника визначено і сертифікацію, що здійснюється шляхом незалежного тестування, самооцінювання та вивчення практичного досвіду роботи (Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р.).

Метою сертифікації є виявлення та заохочення педагогічних працівників із високим рівнем педагогічної майстерності, які володіють методиками компетентнісного навчання і новими освітніми технологіями та сприяють їх поширенню (Про повну загальну середню освіту : Закон України).

На нашу думку, сертифікація спонукає вчителя до підвищення якості його професійної діяльності, що відбувається через незалежне тестування, самооцінювання та демонстрацію практичного досвіду роботи незалежним експертам.

Законодавством України закріплено матеріальне заохочення педагогічних працівників у разі успішного проходження сертифікації. Вчитель протягом строку дії сертифікату отримує додаткову надбавку в розмірі 20% до посадового окладу. Мотивом вибору сертифікації як зовнішнього оцінювання є також проходження чергової або позачергової атестації з присвоєнням наступної категорії педагогічному працівнику або підтвердження наявної вищої категорії, педагогічного звання.

Результатом успішного проходження трьох етапів є отримання сертифікату. Слід відмітити, що кожного року в Методичці експертного оцінювання професійних компетентностей учасників сертифікації відбувались зміни визначення загальної суми балів, що могли отримати учасники за результатами вивчення їх практичного досвіду роботи. Так, у 2020 році учасники могли отримати від 0 до 100 балів, у 2021 році – від 0 до 140 балів, у 2022 році – від 32 до 160 балів, у 2023 році – від 28 до 140 балів. Комісія, що утворена Державною службою якості освіти України, щороку визначає пороговий бал проходження сертифікації. До складу зазначеної комісії залучаються вчителі-практики, які в минулі роки успішно пройшли сертифікацію, а також брали в ній участь в ролі експертів.

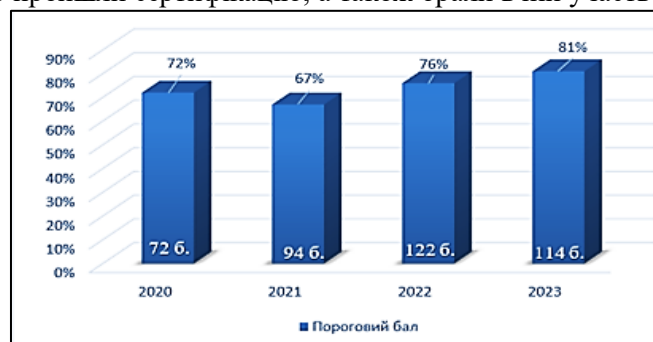

Рис.1 Динаміка щорічного порогового балу, 2020-2023 роки

Джерело: складено автором

Аналіз рисунку 1 дозволяє зробити висновок про відсоткове зростання порогового балу за останні три роки, що може свідчити про збільшення кількості вчителів, які демонструють високий рівень педагогічної майстерності.

Проаналізуємо стан впровадження сертифікації в Україні за період з 2020 до 2023 року. Пілотували сертифікацію з 2019 до 2022 роки вчителі початкових класів, а з 2023 року вперше долучаються вчителі математики та української мови і літератури, які забезпечують реалізацію нового Державного стандарту на першому циклі базової загальної середньої освіти. Важливою вимогою участі, що сприяє рівним умовам для кожного, – є наявність стажу педагогічної роботи не менше двох років.

Розглянемо динаміку участі педагогічних працівників у сертифікації за останні роки в Україні та Одеській області (див. табл. 1, 2).

Таблиця 1.

Динаміка участі вчителів початкових класів у сертифікації з 2020 по 2023 роки

	Максимально можлива кількість учасників					Кількість сформованих заяв				
	2020	2021	2022	2023	2020-2023	2020	2021	2022	2023	2020-2023
Україна	2000	2000	2500	1500	8000	1711 (86%)	2000 (100%)	1983 (79%)	1500 (100%)	7194 (90%)
Одеська область*	124	125	157	94	500	61 (49%)	107 (86%)	87 (55%)	94 (100%)	346 (69%)

* Максимально можлива кількість учасників відповідно до квоти на регіон, яка щороку визначається наказами Міністерства освіти і науки України.

Джерело: складено автором

Аналіз таблиці 1 показує, що впродовж 2020–2023 років максимальна кількість учасників сертифікації – учителів початкових класів України, які можуть брати участь у сертифікації змінюється. Так, протягом 2020 та 2021 років максимальна квота учасників сертифікації складала по 2000 осіб відповідно, у 2022 році вона була збільшена до 2500 осіб (+20%), порівняно з 2020 та 2021 роками, а у 2023 році – зменшена до 1500 осіб (-40%) порівняно з 2022 роком. Зазначене зменшення обумовлено впровадженням сертифікації для вчителів, які забезпечують реалізацію нового Державного стандарту на першому циклі базової загальної середньої освіти та відповідним перерозподілом квоти. У 2023 році максимально можлива кількість вчителів України зазначеної категорії складає 500 учителів математики та 500 учителів української мови і літератури, зокрема в Одеській області 32 і 31 відповідно, що становить приблизно 6 % від загальної кількості учасників.

Реєстрацію вчителів базової середньої освіти для проходження сертифікації-2023 було припинено, оскільки загальнодержавну квоту було дочасно вичерпано. Організаційно етапи проходження сертифікації для вчителів базової школи схожі на ті, що протестовані вчителями початкової школи. Тому, можна прогнозувати, до чого слід готуватись учасникам, що знімає певну кількість побоювань та запитань.

Зазначимо, що загальна кількість учителів початкових класів України, які протягом чотирьох років взяли участь у сертифікації становить 7194 особи. Серед них успішно завершили процедуру сертифікації – 3922 особи (55 % зареєстрованих в Україні). В Одеській області за цей період було зареєстровано 346 учасників, з них сертифікати отримали 148 учителів (43% від зареєстрованих в Одеській області).

Таблиця 2.

Динаміка участі вчителів початкових класів у сертифікації з 2020 по 2023 роки

	Кількість учасників, які взяли участь у I етапі (незалежному тестуванні)					Успішно пройшли три етапи сертифікації				
	2020	2021	2022	2023	2020-2023	2020	2021	2022	2023	2020-2023
Україна	1552	1622	1855	1386	6415	902 (58%)	1025 (63%)	1171 (63%)	824 (59%)	3922 (61%)
Одеська область	61	87	80	87	315	30 (49%)	41 (47%)	39 (49%)	38 (44%)	148 (47%)

Джерело: складено автором

Аналіз таблиці 2 свідчить, що протягом 2020–2022 років в Україні збільшується кількість учасників, які взяли участь у I етапі: з 1552 осіб у 2020 році до 1855 осіб у 2022 році (+16%). У 2023 році спостерігається зменшення кількості учасників до 1386 осіб (-25%), що обумовлено перерозподілом квоти для педагогічних працівників. В Одеській області, у досліджуваний період, кількість учасників, які успішно пройшли три етапи сертифікації має показник нижче ніж в середньому по Україні (Україна: 2020 рік – 58%; 2021 рік – 63%; 2022 рік – 63%; 2023 рік – 59%; Одеська область: 2020 рік – 49%; 2021 рік – 47%; 2022 рік – 49%; 2023 рік – 44%). Успішно проходять всю процедуру менше половини учасників, які беруть участь у тестуванні.

Розглянемо етапи проходження сертифікації. Перший етап – це незалежне тестування-оцінювання теоретичних знань, відбувається очно, складається зі 100 питань, 4-х варіантів відповідей і триває 180 хвилин. Учасникам важливо надати мінімум 60 % правильних відповідей для успішного проходження цього етапу.

Для другого етапу самооцінювання використовується інформаційно-аналітична система EvaluEd, що дозволяє учасникам швидко надіслати анкети та отримати рефлексію. Анкета містить 60 тверджень, зміст яких відповідає трудовим діям професійних компетентностей, зазначених у Професійному стандарті за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)». Для вчителів – це можливість з'ясувати стан розвитку їхніх професійних компетентностей, спланувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку, звернути увагу на професійні компетентності, які вивчатимуться під час третього етапу. Візуально загальна тенденція розвитку професійних компетентностей учасників сертифікації продемонстрована (Рис. 2).

Рис. 2. Приклад результатів самооцінювання учасника сертифікації

Для учасників сертифікації важливо, що доступ до результатів їхніх відповідей під час перших двох етапів не мають експерти, отже це не спричиняє певного впливу на експертні судження під час вивчення практичного досвіду роботи, тобто запобігає передумовам упередженості.

Майже всі учасники, хто успішно складає незалежне тестування, швидко і легко проходять другий етап – самооцінювання. На останньому етапі кількість учасників може бути меншою у таких випадках: невчасного надання електронної анкети самооцінювання або добровільної відмови від участі з особистих причин.

Третій етап – вивчення практичного досвіду роботи учасників сертифікації, відбувається дистанційно, в рамках технічних можливостей учасників та експертів за Методикою, затвердженою Державною службою якості освіти України, що розміщена на її офіційному сайті, та є у вільному доступі для всіх бажаючих дізнатися про критерії оцінювання. Експертна група в онлайн-режимі спостерігає за навчальними заняттями, освітнім середовищем, переглядає відеоматеріали чи самопрезентацію учасника, проводить інтерв'ю з учителем та надає зворотній зв'язок. Результатом діяльності експертної групи є складання експертного висновку. Цікавою та корисною новацією у 2023 році стала візуалізація експертного висновку (Рис.3).

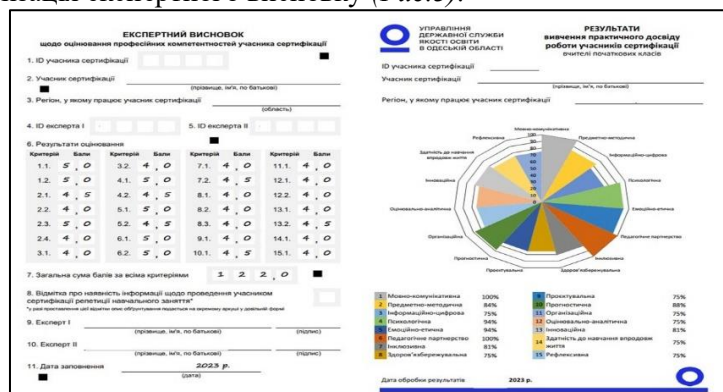

Рис. 3. Приклад експертного висновку та його візуалізації

Всі учасники з Одеської області, а також учасники з України, кого вивчали експерти Одеської області, висловили бажання отримати таку візуалізацію. Це дає можливість порівняти, як себе оцінює учасник, з тим, як його діяльність оцінюють незалежні експерти, і зробити висновки.

Ключовою умовою участі у сертифікації є добровільність, учасник може відмовитись від її проходження на кожному етапі. На нашу думку, всім учасникам освітнього процесу, які взаємодіють із учасником сертифікації важливо уникати ситуацій, що можуть створити дискомфорт учителю, який не склав незалежне тестування або після вивчення практичного досвіду роботи не отримав прохідного балу. В такому разі доцільніше підтримати колегу, мотивувати його на подальший саморозвиток і професійну діяльність.

На нашу думку, сертифікація суттєво впливає на якість освітньої діяльності та дає право вибору

підвищення кваліфікації. Незважаючи на успіх або невдачу у проходженні етапів сертифікації, для вчителя відбувається суттєве переосмислення професійної діяльності, поглиблення професійних компетентностей, що впливає на результати атестації. Все це надихає на нові ідеї, надає нові враження, відкриває нові перспективи (у тому числі кар'єрні), відбувається обмін досвідом. Професійний розвиток вчителя розпочинається з усвідомлення власної фахової компетентності, тому важливо, щоб його професіоналізм був оцінений якомога об'єктивніше.

Отже, процедура сертифікації вимагає подальшого покращення, удосконалення у виробленні єдиних вимог зовнішнього оцінювання, в чому і вбачаємо перспективи подальшого дослідження.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

Державна служба якості освіти України. Офіційний сайт. (дата звернення: 08.08.2023). URL : <https://sqe.gov.ua/diyalnist/sertifikaciya/>

Український центр оцінювання якості освіти. Офіційний сайт. (дата звернення: 09.08.2023). URL : <https://testportal.gov.ua/>

Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. *Голос України*. 27 верес. (№ 178-179). С. 10-22.

Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX Верховна Рада України (Редакція станом на 24.11.2021) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти: наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарського господарства України від 23.12.2020 № 2736 (дата звернення: 01.02.2022) URL : <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daac6a-f0db-4de0-8d49-47aa6b2ecb99>

Про затвердження Положення про сертифікацію педагогічних працівників : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.12.2018 р. № 1050. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-п#Text>

REFERENCES

Derzhavna sluzhba yakosti osvity Ukrainy. Official website [The State Service of Education Quality of Ukraine] (data zvernennya: 08.08.2023) URL : <https://sqe.gov.ua/diyalnist/sertifikaciya/>

Oficijnyj sajt. Ukrayinskyj centr ocinyuvannya yakosti osvity [Ukrainian Center for Educational Quality Assessment](data zvernennya: 09.08.2023). URL : <https://testportal.gov.ua/>

Pro osvitu : Zakon Ukrayiny` vid 05.09.2017 r. № 2145-VIII. Golos Ukrayiny. 27 veres. (№ 178-179). S. 10-22.

Pro povnu zahalnu seredniu osvitu : Zakon Ukrainy vid 16.01.2020 № 463-IX Verkhovna Rada Ukrainy (Redaktsiia stanom na 24.11.2021) URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20№Text>

Pro zatverdzhennia profesiinoho standartu za profesiiamy «Vchytel pochatkovykh klasiv zakladu zahalnoi serednoi osvity: nakaz Ministerstva rozvytku ekonomiky, torhivli ta silskohospodarskoho hospodarstva Ukrainy vid 23.12.2020 № 2736 (data zvernennia: 01.02.2022) URL : <https://www.me.gov.ua/Files/GetFile?lang=uk-UA&fileId=22daac6a-f0db-4de0-8d49-47aa6b2ecb99>

Pro zatverdzhennia Polozhennia pro sertyfikatsiiu pedahohichnykh pratsivnykiv : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27.12.2018 r. № 1050. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1190-2018-п#Text>

Kateryna Starodubtseva,

chief specialist of the department of work with experts
of the Department of the State Education Service in Odessa region;
graduate student of the Department of Pedagogy of the State Institution «South Ukrainian National
Pedagogical University named after K.D. Ushinsky»

CERTIFICATION AS A MECHANISM FOR MANAGING THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS

Abstract. The article analyzes the results of the certification of pedagogical workers over the past four years (from 2020 to 2023) in Odessa region, highlights the main stages of certification of pedagogical workers.

Key words: external evaluation, certification, certification of teachers, external evaluation, professional development.

Дата надходження до редакції: 16.04.2023 р.

© Стародубцева К. В., 2023